

se je nadležnostima.

v reformni zapor. V teh zavodih gledajo v prvi vrsti na telesne vaje, in sicer na telovadbo in ekscitacijo. Telesna izobrazba se pospešuje s čitanjem in debatami. Za rešitev in poboljšanje zanamjenih otrok služijo takozvane poboljševalnice. Kako visoke intelektualne izobrazbene vrednosti so ti zavodi, se razvidi iz tega, da so iz njihovih gojencev postali že učitelji, uradniki, glavni blagajniki pri bankah itd. — Od leta 1908, imajo tudi na Angleškem mladinske sodne dvore. Anglija sledi principu, da učinkuje delo vzgojevalno in preobrazuje značaj. Bistvo angleškega principa je, da se odriva zaporna kazen kolikor mogoče v ozadje, kar izvira iz spoznanja, da bi znala ne prav uporabljena zaporna kazen mladostnega zločinca popolnoma ruinirati.

*** Strahota vojne.** Vojni poročevalec lista »Corriere della Sera« piše v groznem nočnem boju pri Dorni: Divje tuljenje velike množice se sliši iz nepredirne teme. Skrite beduinske množice vpijejo s prav peklensko besnostjo: »Proč z Italijani iz Derne!« Vedno bližje se sliši to grozno, divje kričanje. Močnejše in močnejše narašča zbesnelost, svinčena toča iz italijanskih pušk ne umiri prav nič kričeče množice. Za varnostnimi okopi čakajo Italijani s hladno mirnostjo. Nobenega sovražnika ni videti, plazijo se iz globine. Hipno se usujejo iz reflektorja blesteči prameni svetlobe. Sedaj se vidijo čete, ki se pomikajo od vseh strani, kakor gruče črnih mravelj se zde na širni, ostro razsvetljeni peščeni ravni. Zdaj so ob pobočju trdnjave. Streljajo, a strelje ne učinkujejo, ker prihajajo iz globočine, le smodnikov dim si ostro zajeda pot v višavo. Najpogumnejši skušajo splezati na okope. Marsikateri italijanska pest, ki oklepa puško, začuti nekočo bolečino. Nevidne roke segajo po peščenih vrečah, da bi se pričela trdnjava rušiti. Pri Italijanih zmanjkuje patronov, en sam rezervni zaboj imajo še. Takorekoč skozi vrste sovražnikov se upa neki oficirski sluga, plazee se ob skrajni meji okopov, k poveljstvu po patrone. Ali tudi tukaj imajo samo še dva, že načeta zabojja. Stotnik zapove, naj se skromna četa Italijanov umakne. Ko zasliši lajtnant to povelje, zavpije z glasom, kakor bi poveljeval celemu bataljonu: »Nasadite bajonete!« Bajonet je Arabcu največji strah. Že beseda sama jih pretrese z grozo. Nič več ne streljajo. Iz okopov plane 16 italijanskih planincev. Beduini zapazijo neznanost število vojakov, z novo besnostjo padejo nanje. Začne o pretep: bijejo se s pestmi, udarci padajo, sujejo se z nogami. Prostor je tako ozek, da bajoneta ne morejo rabiti. Ampak iz okopov med peščenimi vrečami, se blesti dolga vrsta ostrih rezal pričakuje sovražnika. Vedno nove čete se zaganjajo proti svetlemu morilnemu orodju, hoteč si ga prilastiti. Z veliko težavo dvigujejo okrvavljeni Italijani bajonete, sklenejo se naprej, nabadajo drzne napadalce, njih trupa votlo bobne v prepad. Naravnost čudovito je, s kako nadčloveško močjo zagorele roke Arabcev segajo po ostro nabrušenih nožnicah. »Gospod lajtnant«, tako se čuje od vseh strani, »jaz ne morem dvigniti puške«. Lajtnant šviga semtertja, vzame revolver, sproži, in od groze spačeni obrazi Beduinov so cilj. Krčevito se oprijemljejo Arabci ostrih bajonetov, dokler jih strel iz revolverja ne reši muk. Tri ure traja boj. Potem dobe Italijani pomoč, nove čete prihajajo, ki imajo seboj dovolj streljiva. Mitralljeze in patroni odločijo sedaj bojno srečo. Drugo jutro je globina posuta z Arabci, njih krvave, razrezane roke pripovedujejo o grozovitem boju z bajoneti.

*** Upor na francoski vojni ladji.** Na oklopnih križarkih »Saint Louis«, ki stojijo pod poveljstvom viceadmirala Marolles, vlada med moštvo velika nezadovoljnost in je prišlo v soboto do resnih revolt. Mornarji so zahtevali pošteno hrano in so ostro protestirali proti poveljniku. Manifestacija se je posebno obračala proti fredratnemu kapitanu, ki ga moštvo sovraži. Nekateri poročniki so posredovali ter so skušali moštvo pomiriti.

*** Mesto v žveplenem dežju.** Na mesto Savona (Italija) se je nenadoma vsul žveplen dež. V kratkem času so bile ceste pokrite z debelo žvepleno plastjo. Sodijo, da gre za žveplene dele, ki jih je orkan prinesel z Etna ali pa z Vezuva.

*** Pretep med rimskimi aristokrati.** Pred nekim rimskim sodiščem se je razvil zadnji petek pretep med nekaterimi aristokrati. Markeza Spinola je bil proti grofu Dacosta vložil tožbo zaradi obrekovanja. Ko sta prič, dvorni kapelnik markeza Calabrin in grof Negroni, ki sta bila izpovedala v prilog Dacosti, s tožencem zapustila sodniško poslopje, ju je Spinola obsul s psokvami, Dacosta je posredoval Tu pa priskočita Spinolova sina in padeta po Dacostovih pričah. Calabrin je dobil udarec reko glave ter se nezvesten zgrudil na tla, grof Negroni, 78leten starček, pa je bil krvavo tepen. Vojvoda Torlonski je skušal spraviti nasprotnike narazen, pa je za plačilo dobil dve zasušnici. Naposled pa so prihiteli orožniki, ki so celo modrokrvno družbo odvedli na policijo. Grofa Calabrin in Negroni sta proti Spinoli in njegovima sinovoma vložila še tožbo zaradi dejanskega napada. Spinola je pred sodnikom izjavil, da so ga porogljive besede Calabrinija zapeljale k temu napadu.

*** Žrtev pariških avtomobilnih roparjev.** Pred nekaj dnevi je v Parizu zblaznel lastnik slikarske delavnosti Japiot. Nasrečje si je vtepel v glavo, da je od policije zasledovan avtomobilni ropar Bonnot, ki je pripravljen, da žrtvuje svoje življenje samo za najvišjo ceno. Oborožil se je z orožjem municijo in oskrbel s proviantom, nato pa je zbežal na streho svo- je hiše. Ko se je čez par ur vračal v svoje stanovanje, je srečal dva najemnika. »Nazaj!« je zavpil »jaz sem Bonnot!« Nato je potegnil browning in po vrhu grozil še z lovsko puško, s katero se je bil tudi oborožil. Potem je nesrečnež takoj zopet zbežal na streho. Sostanovci pa so sklenili in zabarikadirali vrata in okna in seveda vso noč niso zatisnili očesa. Zjutraj pa so poslali po policijo, ki je nesrečne- ga Japiota po dolgem iskanju našla pod streho, kjer je čepel med dvema kovčema in bil skoraj popolnoma slečen. Po dolgem trudu se

je policistom posrečilo, da so blaznika, ki se je obupno branil, zvezali. »Vaša sreča«, jim je še zaklical, »da ste me ujeli, jutri bi bil umoril ves svet!«

*** Poskusen atentat na predsednika Tafta.** V soboto je neka oseba, oborožena z nožem, vdrla v takozvano Belo hišo v Washingtonu in skušala napasti predsednika Tafta. Napadalec so prišli ter ga bodo najbrž oddali v blaznico. Pri zaslusovanju je povedal, da se piše Mihael Winter in je nemški državljan.

*** Beg sleparskega bankirja.** Decembra meseca lanskega leta je bil v Budimpešti lastnik bančne firme Maks Neumann zaradi različnih sleparij obsojen na 4 in pol leta, od soobtožen- cev pa neki urednik na 1 in pol leta ječe. Obsojenca sta vložila priziv. Državni pravdnik je predlagal, da se oba takoj deneta v zapor, toda sodni dvor temu predlogu ni ugodil. V prihodnjih dneh bo pred kraljevskim stolom vzklicna obravnava. Sedaj se je pa izkazalo, da Maksa Neumanna že nad tri tedne ni več v Budimpešti. Pobegnil je baje v Ameriko, drugi pa zopet pravijo, da so ga videli v Meramu. Neumannov beg vzbuja v Budimpešti seveda veliko pozornost.

*** Smrt na gmadi.** V Cirkvenici je neka žena zakurila grmado, na katero je zavlekla desetletno rejenko. Tudi žena sama je šla potem na grmado, kjer sta obe zgoreli. Žena je grozni čin baje storila zaradi tega, ker ji je ob- čina vsled njenega življenja hotela vzeti de- kletce.

Ritualni proces v Kijevu.

Kijev bo v prihodnjih tednih obračal zopet pozornost sveta nase. Pred odnošnim okrajnim sodiščem se bo koncem aprila ali pa začetkom maja odigral dramatičen proces o »ritualnem« umoru. Gre za umor 13letnega dečka Andreja Jusčinskega, ki tvori danes na Ruskem vsak- danji pogovor. Stvar je v kratkem sledeča:

Predzgodovina procesa.

12. marca 1911. so v kijevskem predmestju v neki votlini nedaleč opekarne, ki je last židovskega tovarnarja Zajceva, našli truplo nekega dečka.

Truplo je imelo na sebi samo srajco in eno nogavico in je bilo polno vreznih ran. Iz šolskega zvezka, ki je ležal poleg trupla, so konstatirali, da je umorjenec 13letni Andrej Jusčinski, učenec duhovniške šole v Kijevu. Sum je najprej letel na očima umorjenega dečka, na nekega Prihotko, pičaji udano osebo, ki je svo- jeja pastorka često trpinčil, razen tega mu je vsled njegove smrti pripadla dedščina 600 rub- ljev. In policija je Prihotko na podlagi teh sum- ljevih okoliščin tudi aretirala.

Pravilica o ritualnem umoru.

V par dneh nastanejo kar naenkrat govo- rice o ritualnem umoru. Umor se je izvršil pred židovsko Veliko nočjo, židje potrebujejo za svoj praznik »kristjanske krvi«, se je reklo; pravilica je zavzemala zmerom širše dimenzi- je. Po tej govorici so kar najslabše segli antisemitizma, ki so ta žalostni dogodek vzeli za povod, da razvnamajo med nevednim in vra- žam udanim ljudstvom najnižje instinkte. In kakor je navada pri takih prilikah so se kmalu našle priče, ki so vedele kaj važnega in zani- mivega povedati. Prvi je videl »žida z dolgo črno brado«, drugi je vedel povedati zopet o »tujih starih židih z dolgimi oblekami« in sodi- šče je le prerado sledilo tem sledovom. Prihot- ko so izpustili in začeli izsledovati žida, ki da bi bil izvršil umor. Truplo Jusčinskega so še enkrat preiskali. Profesor sodne medicine na kievski univerzi Obolenski in prosekotor Tufanov sta konstatirala, da je bilo »truplo najdeno čisto brez krvi«, iz okrvavljenega perila in druge obleke umorjenega dečka pa sta posnela, da so bile dečku poškodbe prizadejane še za nje- govega življenja ob »popolnem delovanju srca. Na izvršitvi zločina je bilo po mnenju zdravni- ških izvedencev udeleženi več oseb. Profesor Sikorski je bil mnenja, da so zločinci svojo žr- tev pustili »počasno izkrvaveti«, da so jo čim najdalje mučili, kar izhaja že iz mnogih ran, s katerimi je truplo pokrito. Naposled so izve- denci še konstatirali, da so poškodbe prizade- jane z mirno in sigurno roko, ki se ni tresla pred strahom in je tudi jeza ni iritirala. Treba je bilo pač razbremeniti Prihotko.

Nezanesljiva podlaga obtožnice.

Sedaj so prišle priče, ki so to čudno izve- deniško mnenje izpopolnile. Dijak Vladimir Go- lubov, vodja društva antisemitske mladine, je bil slišal od nekega, sedaj umrlega tovariša Jusčinskega od nekega Šema Čeberjaka, da ga je prišel Jusčinski na dan umora iskat na dom in sta nato igrala na dvorišču sosedne opekarne tovarnarja Zajceva, odkoder da ju je pregnal neki »žid s črno brado«. Neka Uljana Šahov- ska je od svoje znanke Ane Saharove zopet slišala, da je le-ta videla, kako je nek mož s črno brado Jusčinskega, ki se je igral na dvo- rišču omenjene opekarne, pograbil ter ga hvali vreči v peč.

Saharova je na to pri zaslišanju to izpo- vedbo tajila in od svoje strani izpovedala, kako je Šahovska v opitem stanju pripovedovala ne- kemu Adamu Poličaku, da je njen mož Kazim- ir Šahovski opisan prizor videl in za kazni s črno brado označil nastavljenca tovarne Ne- nahim Mendel Beilisa. Šahovska zopet pa se je pri poznejšem zaslišanju ni hotela na nič spo- minjati, ker je bila, kakor je sama dejala, v ča- su, ko je te različne stvari izpovedala, pijana. Na podlagi izvedeniškega mnenja in čudnih iz- povedb teh prič je bil Beilis aretiran in se je proti njemu dvignila obtožba zaradi umora. Ob- tožba natanko registrira vse te konfuzne na- vedbe prav malo verodostojnih prič, naglašja pa še celo vrsto okoliščin, ki niso s samim umo- rom v prav nikakršni zvezi, ki so pa važne za pravilico o ritualnem umoru. Tako n. pr. ob- tožba konstatira, da je obtoženec iz neke »ka- sidske« rodbine, nadalje pripoveduje, da je Beilis, ko so pekli židovski nezakvavani velikonočni kruh »matoc« sodeloval in po naročilu svo-

jega šefa poslal sorodnikom »macota« in veliko- nočnega vina. Obtožba omenja tudi tuje žide z dolgimi oblekami, ki da so jih po umoru baje videli.

Antisemitska gonja ob asistenci ruske vlade.

Da bi se za proces napravilo primerno raz- položenje, se je pričela strastna agitacija. Ča- sopisje je prinašalo proti židom hujšajoče član- ke. Pravilo se je, da so tudi v najvišjih krogih prepričani o ritualnem umoru. Tako so antise- mitski listi n. pr. poročali, da je sam car ob svojem bivanju v Kijevu avgusta meseca 1911. — kakor znano, je bil takrat umorjen ruski mi- nistrski predsednik Stolipin — dal izraza svo- jemu zadoščenju, da se je židovskim morilcem našla sled. Časopisje je prinašalo tudi razbur- ljive slike umorjenega dečka, izdajale so se raz- glednice in slike o historičnih ritualnih umorih v kričeih in razburljivih oblikah, skratka, storilo se je vse, da bi se čim najbolj razvele najnižje ljudske strasti. In to početje je pred vsem podpirala vlada sama.

Značilno za namere oblasti je to, da sku- šajo izbrisati vsako sled, ki bi peljala do pravi- h zločincev. Neki svobodomiselní časnikar Brazil je bil na lastno pest pričel preiskavo. Sled je peljala v hišo matere prej omenjenega Čeberjaka, ki ji je Jusčinski kratko pred svojo smrtjo grozil z razkritjem neke afeze, ki jo je Čeberjakova mati bila zagrešila z nekim zlo- glasnim človekom Mifilejem. Brazil je rezulta- te svoje preiskave predložil ravnatelju kievске policije, Mioščuku. Toda ko je le-ta šel na to, da bi postopal proti Čeberjakovim, ter je izjavil, da je obtožba proti Beilisu brez podlage, je bil — premeščen!

Po vsem tem je razumljivo, da so neraki- onarni krogi krogi glede na izid procesa skraj- no skeptični. Kievskih židov se je polotil splošen strah. Saj je preteklo šele par let od zadnjih pogromov. Slučaj Jusčinskega je zanje slabo znamenje.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Melioracija značajev.** Dandanašnji ima- mo razvite sisteme za zboljšanje travnikov, pašnikov, živahno prizadevanje za plemensko povzdigo kravic in pujskov. Zakaj ne bi mi- slili tudi na melioracijo značajev. Deželni od- bor naj nemudoma ustanovi ta oddelek in prav- toplo mu za načelnika tega oddelka priporo- čamo predkratkim imenovanega deželnega o- ficiala Avguština Selka. Sposoben je in kakor nalašč ustvarjen za to mesto! Zadnjič smo po- kazali njegovo izredno gibčnost v menjavi po- litičnega prepričanja in mož je zapazil madež na svojem značaju. Pa ni bil nič v zadržji in je urno ocedil zamazani značaj. Kako je — brez mila — dosegel čudoviti učinek, da je njegov značaj čist kakor lilijski na gori in da niti naj- manjša pegica ne kali te bliščeče lepote? To je recept, ki je več kot krajcar vreden! V so- botnem »Slovencu« razglašja Avguština Selko, da je pristopil kot ustanovnik k šentpeterske- mu »Orlu« in s tem je zanj afera njegovega značaja uravnana in opravljena. Vsi, ki smo si ubijali glavo z melioracijo klerikalnih značajev, smo osramočeni in stojimo pred Kolumbo- vim jajcem. Za klerikalno stranko pa je pre- prosto rešeno vprašanje njenih konvertitov in neofitov. Cele trume klerikalnih vojščakov bodo romale skozi šentpeterskega »Orla«, da se v njem okopljajo in si reparirajo svoje zna- čaje. Deželni odbor bo nedvomno ubogal naš nasvet, ustanovil oddelek za melioracijo in mu posadil na čelo očejenega Avguština Selka. Zakaj bi trohnel talent brez koristi, zakaj bi posajali luč pod mernik in zakaj bi manj skrbili posvečali slabim značajem nego slabim pašni- kom in jalovim kravicam? Slab, melioracije potreben pašnik ima komaj vsak peti, deseti pristaž klerikalne stranke, reparature potreben značaj ima domalega vsak!

— **Poglavje o šundromanih.** Zadnji čas se je ugnezdilo v slovensko meščansko časopisje »Jutro«, »Dan« in »Narode« priobčevanje ro- manov brez vse umetniške cene, ki žalijo in kvirajo najpreprostejši okus. »Naši zapiski« so pribili to dejstvo kot znamenje časa in vsi spo- dobní ljudje so jim pritrdili. Tudi liberalna »So- ča« se v polnem obsegu pridružuje sodbji »Naših zapiskov« in pohvalno omenja »Zarjo«, ki objavlja pod črto znameniti »Rim«. Ne soglašja pa s tem mnenjem »Dan«, ki sedi pri vsej reči na zatožni klopi in ki pri izbiri svojih romanov raz- kazuje dolgočasno plitkost in kričečo brezokus- nost. Brani se in otepa okrog sebe, pri tem pa z otročjo neokretnostjo pokazuje razmerje svoje- ga uredništva do bralcev v nesijajni luči. Odkri- to izpoveduje, da smatra svoje čitatelje za tako neumne in nezrele, da se jim ne upa podajati drugega kot svoje čenče. Mi »Dnevovih« čita- teljev ne poznamo, zato ne moremo izrehati svoje sodbje o njih in ne moremo vedeti, če je sodbja »Dnevovega« uredništva o svojihbralcih pravična. Iz »Dnevovih« besedi je razvidno le to, da nimajo o njih visokih misli in da se jim zdi razmerje do svojih bralcev podobno razmerju mesarja in telčka. Nekaj že ne bo v redu; vpra- šanje je le: kdo je telček.

— **Zoper monopol zdravil.** Lep uspeh or- ganiziranega delavstva poročajo iz Švice. Or- ganizirani delavci so po hudih bojih dosegli zakonito priznanje združnih lekarn, ki so se ustanovile v Ženevi, Schaffhausnu, Neuhaus- nu, Winterthuru in drugod. Privatni lastniki lekarn so hoteli združne lekarnice uničiti s tem, da so bojkotirali dobavitelje zdravil. S tem si- cer niso mogli ubraniti ustanovitve združnih lekarn, samo nekoliko težavnejše delo je imelo delavstvo. V curškem kantonskem svetu je bila revizija medicinskega zakona iz l. 1854. Pri tej priliki so hoteli privatni lekarnarji po- polnoma preprečiti ustanovitev združnih le- karn. Ali sreče niso imeli, ker je vlada sama sklenila naj se zakon odslej glasi: »Vsako le- karno mora voditi izučen lekarnar. Ako je pa lekarna pod vodstvom kakega oskrbnika, te- daj jamči lastnik za vsako škodo, ki bi morda nastala iz poslovanja. Na podlagi te določbe se lahko svobodno razvijajo združne lekarnice. Država ne bo delala ovir. Seveda bodo pa last-

niki lekarn še nadalje skrito in javno ovirali njih ustanovitve.

— **Nepokorne marinarice.** Iz Šmartna ob Savi pišejo: Od nas gre vsako leto procesija za- radi odnrtive potresa v Ljubljano k sv. Petru in od tod k nunski cerkvi. In kaj so ukrenile naše Marijine device iz katoliškega izobraževalnega društva? Namesto k procesiji so jo mahlnile pod Tivoli, kjer so se veselo gugale v gugalnicah. Ena se je izrazila, da ji je bilo tako prijetno v gugalnici, kakor če bi bila jedla jabolka iz para- diža. Nadalje se je ena marinarica hudo prehl- dila in se pojde v Rim zdraviti.

Poljane. Včeraj je bilo v Bončarjevi gost. na Poljanski cesti predavanje o predmetu »Moderni delavski boji«, ki ga je priredila »Vzajemnost« za poljansko-šolski okraj. Predavatelj sodrug Peterlin je omenil velike boje zadnjih let, zlasti angleško rudarsko stavko. Pokazal je, kako mrzlično se organizira kapital in se pripravlja na boj z delavstvom. Ako hoče delavstvo boje s kapitalizmom uspešno dobojevati, se mora prav tako krepko organizirati na mednarodni in med- verski podlagi. V ta namen se mora zbuditi v slehernem proletarcu krepka razredna zavest z ustmeno agitacijo in s tiskom. Z ozirom na zbu- janje razredne zavesti s tiskom je nadvse velike važnosti političen delavski dnevnik, zato se na- ročajmo na »Zarjo« in ji nabirajmo nove naroč- niki ter prispevajmo po svojih močeh, da se po- stavi na dobro podlago. Kakor kažejo znamenja, bo treba trdih bojev, preden se strmoglavji da- našnja kapitalistično meščanska družba, zato moramo vojo agitacijo podvojiti in potrojiti, da nas veliki časi ne najdejo nepraviljene. Sodrugi Vičič je polagal sodrugom na srce, naj skuša vsakdo pridobiti vsaj enega člana še za Vzajem- nost. Nabrala se je tudi svota za milijonski sklad.

— **Tržice.** Včeraj smo imeli tu lep shod, na katerem je sodrug Mrak razpravljal o strokovni, združni in politični organizaciji in sploh o me- todah modernega delavskega gibanja. Navzoči de- lavci so z velikim zanimanjem sledili njegovim skoraj dve uri trajajočim izjavam. Taki po- shodu se je tudi prišlo par novih članov »Vzajemnosti«. Tržiški delavci, oklenite se »Vza- jemnosti« čim najbolj, a ne pozabite strokovne organizacije, ki je v Tržicu bolj nego kje drugje nujno potrebna. Saj so delavske plače pri nas naravnost nesramne in je z ozirom na današnji draginjo res že skrajni čas, da mislimo in delamo vztrajno za zboljšanje našega položaja. V organizaciji!« ta klic bodo morali tudi tržiški delavci malo bolj upoštevati, ako nočejo biti večni sužnji. — Razume se, da sodrugi po shodu tudi naš milijonski sklad niso pozabili. Tako je prav. Naj bi se vpeljal običaj, da bi se slovenski delavci po vsakem shodu in po vsakem sestanku spomnili svojega tiska!

— **Postojna.** Včeraj je priredila postojnska podružnica »Vzajemnosti« sestanek, katerega se je udeležilo lepo število sodrugov. Z vsele- jem in zadoščenjem smo opazili na sestanku tudi žensktvo, ki je s prav posebnim zani- manjem poslušajo najprej sodružnico A. Kristano- vo. Sodr. Kristanova je v svojem zanimivem govoru razložila pomen izobrazbe za delav- stvo. Pravo, temeljito spoznanje današnjih raz- mer dobi delavstvo le v socialno demokratič- nih organizacijah. Kadar bo pa delavstvo jas- nih oči spregledalo današnji ustroj družbe, bo uvidelo, da ono ni le tisti del človeške družbe, ki je ustvarjen za trpljenje, ampak da ima ravo- no tako pravico do vsega, kar napravi življe- nje šele lepo, kakor vladajoči sloji v današnji družbi. Nato je sodr. Stebjeva razjasnila one trditve naših nasprotnikov, s katerimi skušajo ti odvračati delavstvo, zlasti žensktvo, od so- cialdemokracije. Uspeh sestanka je lep. K »Vza- jemnosti« je pristopilo precej novih članov, med temi več žensk. Naše vrste se množijo od dne do dne. Ljudstvo sprejema s hvaležno- stjo socializem, ker čuti, da jim prinaša reši- tev iz sedanjega bednega položaja. Postojnski podružnici pa kličejo: »Le tako dalje!« Da je sestanek tako lepo uspel, ima največ za- slug s. Štajar. — Po sestanku se je razvila animirana zabava in je igrala godba na lok. Mladi sodrugi so pokazali, kaj zmore prid- nost. V kratkem času so se tako izvežbali, da jih je bilo naravnost veselje poslušati.

— **S trebuhom za kruhom.** V petek se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 60 Ma- cedoncev, 40 Hrvatov in 25 Slovencev. Raz- jalo pa 172 Hrvatov. Na Dolenjsko se je od- peljalo 90 Hrvatov in 25 Macedoncev, na Dunaj je pa šlo 300 Italijanov.

— **Umrli so v Ljubljani:** Josip Lampreht, delavec, 62 let. — Matilda Samsa, kočarjeva hči, 5 dni. — Marija Faganel, hči c. kr. jetniškega paznika, 11 dni. — Justina Salj, delavka, 25 let. — Franja Kren, delavka, 39 let. — And. ej Bo- gataj, trgovec, 69 let. — Josipina Primc, delavka, 37 let. — Jera Žirovnik, delavka tobačne tovarne, 45 let.

— **Nesreča na kolodvoru.** Ko je v petek zvečer na progi na južnem kolodvoru delavec Alojzij Lukac prižgal svetilke, ga je sunil to- vorni vlak ter ga na desnem rebro tako poško- doval, da so ga morali z rešilnim vozom prepe- ljati v deželno bolnišnico.

— **Na potu onemogel.** Ko je prišel v pe- tek popoldne posesnikov sin iz Dragomelj Fran Grčar pred južni kolodvor z namenom, da odpo- tuje v Trst, se je nenadoma zgrudil in obležal na tleh. Ker se mu ni zboljšalo, je stražnik po- klical rešilni voz, s katerim so Grčarja odpeljali v deželno bolnico.

— **Kinematograf »Ideal«.** Nikdo naj ne za- mudi si ogledati velikanoske senzacij-sko sliko zad- nji dan Zigomar II., nadaljevanje I. dela, katera slika je zbudila splošno pozornost. Za smeh skrbi izvrstni film Moric bonlec; pri burki Zajubljeni Max (Linder) ni smeja ne konca ne kraja. Jutri senzacionalni spored »S kapitanom Skottom na južni tečaj«.

Pred kratkim in danes.

Delavstvu se na svetu še nikdar ni dobro- godilo in se tudi v sedanjih časih ne. Da so bile še pred malo leti življenske potrebščine za 50 let 100% ceneje, to je tudi resnica. Da so bile plače idrijskega delavca komaj pred 11 leti

najmanj za 100 do 200% slabše od sedanjih, se tudi ne da utajiti. Seveda ne mislim šele toliko na akordno plačo ampak na normalno dmino na podlagi katere se odmerjajo provizije in bolnišnice. Ni moj namen razmotrivati razliko med delom pred 11. leti in sedaj, za koliko odstotkov se je napor zaradi pritiska podjetnika na delavstvo pomnožil, ker to nam jasno priča razlika med nekdanjo in sedanjo produkcijo blaga, ki leto za leto narašča, čeprav ne smemo tajiti, da niso k temu nekaj pripomogle boljše tehnične naprave v rudniku. Vendar pa moramo priznati, da se je v primeru s tedanjimi plačami z ozirom na danes toliko delalo v rudniku, kolikor je delavec pri taki mizeriji sploh delati mogel. Zato smemo trditi, da je bilo idrijskemu delavcu vsled njegove nezavednosti do leta 1902 prisojena še večja mizerija nego danes, dasi ni bilo niti od daleč primerljati življenjskih cen z današnjimi, ter je mel delavec vse one glavne pravice do limite, gozdov in podobno, ki so bile Idrižčanom skoro svete kot vera. To resnično dejstvo bi potrdilo z menoj vred na stotine ljudi, ki bi znal še marsikaj iz zgodovine stradanja svojih dni povedati.

Da pa ostanem bolj pri svojem namenu in se izognem sumničanju gotovih ljudi, da sem podkupljen, ker trdim, da se je plača delavstvu tudi z novim opravljenikom nekaj izboljšala, hočem navesti le sledeča gola dejstva. Do leta 1902. je imel idrijski delavec pri vstopu v službo s 14. do 16. letom starosti 10urne plače 25 do 30 krajcarjev. S 16. letom je šel v jamo, je dobil dva krajcarja več, torej 32 krajcarjev za šurno dmino. Po dveh ali treh letih službe je avanziral za 4 krajcarje, torej na 36 krajcarjev na št. Z dvaindvajsetim letom star mladenič je dobil zopet 4 krajcarje več, torej 40 krajcar, in je imel to plačo do 24. leta ali še čez, potem je postal trugar (Hundstosser) s plačo 44 krajcarjev na št. in poleg tega je dobil pravico do ženitve, kar je bilo prej s plačo 40 krajcar, na št. le redkokomu dovoljeno. Pri tej je takrat ostal do starosti 30 let, potem pa je postal podkopar »Lehrheuer« s plačo 48 krajcarjev, in pozneje kopač »Heuer« s plačo 52 krajcarjev na št. To najvišjo gospodsko plačo je imel delavec, ki je delala v rudniku 40 let in je bil star najmanj 54 let, če je prišel nad 14 let star k rudniku, je seveda toliko starejši to plačo dobil ali jo pa sploh dosegel ni. Da so bile na podlagi te temeljne plače provizije odmerjene 7 ali največ 8 gld. za 40letno delo na mesec, to ve še celo vrsto starih mož. Da so imeli delavci kakih 10 let nazaj poleg te plače v gotovini tudi brezplačno limito, ki pa je pri tekanjih cenah žita in moke jako malo pomenila, to je tudi res.

Šele leta 1902. so se te plače dvignile po znanem mezdnem gibanju, ki ga je uprizorila socialna demokracija, da ljudi prebudi iz suženjske letargije v samozavest. Dasi se nameravani štrajk ni vršil, so se dvignile plače od 25 odnosno 30 krajcarjev na 80 vinarjev najnižje in od 52 K na 1.60 K najvišje plače. Leta 1908. so se te plače zopet po znanem gibanju od soc. dem. strani temeljito dvignile in sicer je bila najmanjša plača 1 K in najvišja 2 K 20 vin. za osemurno dmino. Žito in drva so bila še vedno brezplačno, čeprav je bilo to le navidezno: direktno. Oni pa, ki so po tem opravljeniku po 1. 1902 v delo stopili, so namesto limite dobivali samci po 9 K in oženjeni po 17 K v gotovini. Ta primera nam jasno kaže, kakšne so bile tedaj cene žita ali pa danes, ko se računa limita omeju, ki ima osem otrok mesečno 32 K 25 vin. torej celih 15 K 25 vin. razlike.

Z vedno naraščajočo draginjo so po letu 1908 tudi dalje rastle potrebe po zboljšanju plač. Poskušalo se je na vse načine, na shodih, po časo pisju in potom rudarske Unije dokazati, da je treba zopet nekaj storiti, in res na pritisk vseh v državnih rudnikih uslužbenih delavcev je dovolil državni zbor večjo svoto ministrstvu, da plače državnih rudnikov regulira. Tako smo prišli do novega plačilnega opravilnika, s katerim odpadejo vse dosedanje brezplačne doklade v naturalijah. Plače pa se dvignejo v gotovini v vrste ostalih državnih rudnikov. Ta prememba je povzročila med idrijskim delavstvom precejšen vihar, deloma opravičen, deloma pa vsled nepopolnoma novega plačilnika ali pa vsled hujškanja gotovih ljudi. Z ozirom na to, da je treba tudi med delavstvom priti do jasnosti njih lastnih interesov, podajam v naslednjem kratko primeru starih in novih plač:

Stari plačilnik.						
Plačilni razred	Starost delavca	Službeno leto	Število otrok	Plača v gotovini	Doklada v naturalijah na dan	Skupna šurna plača
				K	K	K
IV. b	16 let	—	—	1—	—51	151
IV. a	21	5 let	—	1:20	—51	171
III. b	26	10	1	1:40	—78	218
III. a	31	15	3	1:60	—93	253
II. b	36	20	4	1:80	—96	276
II. a	40	25	6	2—	1:15	315
I. b	45	30	7	2:20	1:22	342
I. a	50	35	8	2:40	1:29	369

Novi pl čilnik					
stopinje I. opravil. po novem	starost delavca	službena leta	plača po novem	več po novem na št. K	
1 stopnja	18 let	—	2:60	1:09	
2	21	3 leta	2:70	0:99	
3	24	6	2:80	0:38	
4	27	9	3—	0:82	
5	30	12	3:10	0:57	
6	33	15	3:20	0:67	
7	36	18	3:40	0:64	
8	39	21	3:50	0:35	
9	42	24	3:60	0:45	
5	45	27	3:80	0:38	
6	48	30	4—	0:31	

Seveda se more tukaj primerjati le starost, ker v službenih letih je po novem plačilniku velika razlika, kajti po starem plačilniku je do-

bil s 35. letom službe z limito vred, če je imel 8 otrok, še le to, kar dobi po novem delavcu, ki ima samo 24 let službe, torej samo 9 vin. na št. razlike. Nov plačilnik je torej veliko boljši od starega, kajti pozabiti tudi ne smemo tega, da smo limito sedaj v največji dragini žita, ko ga erar še po lanskim cenah račun, zraven prišteli če ne bi bila razlika med staro in novo plačo še veliko večja. Popraviti pa je v novem plačilniku treba krivice onim, ki se niso pravilno uvrstili.

Idrija.

— Okrožni zdravnik g. dr. P. Indra je imenovan s 1. majem za okrožnega zdravnika v Kostanjevico.

— Državna cesta Idrija-Logatec se prične z majem štiti in sicer v Zait. Proračunanih je za t. l. K 113.000, in sicer za trebljenje in širitev K 93.000 za zidarska dela pa 20.000 K Delo se bo oddajalo na dražbi dne 22. t. m.

— Zatiranje hroščev se bo letos na poseben način vršilo. in sicer po navodilu županstva za Idrijo. Posestnikom se naznanja, da se zato delo ne bo smel brant vstop na vrtove, kjer je drevje. Tozadevni ukaz je prišel od deželnega odbora.

— Javen ljudski shod se vrši drugo nedeljo dne 21. t. m. V soboto zvečer pa predavanje o združništvu. Več še naznanimo.

Štajersko

— Uboj po vstajenju: Iz Konjice poročajo: 6. aprila sta šla po vstajenju Jakob in Ludvik Sternišek od sv. Jerneja pri Sv. Duhu domov. Na poti sta srečala večjo družbo fantov, namreč Jamernika, Werglerja, Rombacherja in dva brata Koširja. Zadnja dva sta s krepeljem pričela mlati po Jakobu in Ludviku Sternišku. Menda zato, ker sta ju Sterniškova klicala »na korajo«. Starejšega Sterniška, ki je star 20 let, sta ubila. Mlajši, 17leten fant, pa je bil na pol mrtev. Zavlekli so ga v stran in ga pustili tam ležati. Zverinska napadalec je prijel orožništvo 9. aprila pri Sv. Duhu in ju odpeljalo v Konjice. Na roke so jima pritrdili krepelce, s katerimi sta potolkla Sterniškova. Na Spodnjem Štajerskem se zgodi toliko tatvin, pretefov in umorov, da napravi vtisk kulturno popolnoma zaostale in npravnstveno propale dežele.

— Mlad ponarejevalec. (Izpred celjskega sodišča). Pri vknjižbah nakaznega denarja v blagajniški knjigi trbovelskega rudnika v mesecu januarju se je izkazalo, da se je izplačalo 170 K za nakaznice štirih oseb, ki niti ne eksistirajo. Pričele so se takoj poizvedbe, ki so bile pa brezuspešne. Sredi februarja pa je hotel delavski sin Martin Borštner tako je dejal, da mu je ime — pri blagajni z dvema nakaznicama, glasečima se na Franca in Ivana Borštnerja dvigniti po 50 K za vsakega. Toda blagajnik je predno je denar izplačal nakaznici natančno pregledal in takoj spoznal, da sta ponarejeni. Med tem, ko je blagajnik nakaznici pregledoval, je Martin Borštner zbežal. Toda bili so mu ker so ga spoznali, kmalu na sled. Bil je 16letni delavec sin Alojzij Košec iz Retja pri Trbovljah. Dokazalo se je, da je bil tudi on tisti, ki je januarja meseca dvignil omenjenih 170 K. Od takrat dvignjenega denarja je stari Košec poravnal svoj dolg pri bratovskih skladnicah v znesku 132 K. Mladi Košec je priznal, da je nakaznice ponarejal, da bi nata način dobil denar za poravnavo očetovih dolgov. Košec je bil obsojen na šest tednov ječe. — Če bi bili ljudje plačani, kakor se spodobi, da bi vsaj ne stradali, bi se jim pač ne bilo treba zatekati k takim sredstvom. Zločin je le prevečkrat boln izraz socialnih razmer.

Politični položaj v Istri.

(Dopis iz Pulja.)

Človek, ki živi v tej tužni Istri, se mora čuditi naši narodni politiki. Dva naroda prebivata v Istri in obadva imata interes, da v složenem delu ustvarita temelj za gospodarski in politični napredek. Obedve meščanski stranki hrvaško - slovenska in italijanska narodna stranka, se koljeta med sabo zaradi nacionalističnih sporov in ovirata kulturni in gospodarsko-politični razvoj istrskega ljudstva.

Štiri leta je minilo tega, odkar je bil izvoljen istrski deželni zbor, in v vseh štirih letih ni storil popolnoma nič za istrsko ljudstvo. Gospodje nacionalistični poslanci so izumili od vsega početka nekaj nacionalističnih fraz, samo da se skregajo kar najhiteje in da jim ni treba delati. Zakaj dela se boji nacionalistična gospoda v istrskem deželnem zboru, ker po delu bi jih ljudstvo spoznalo in obsodilo. Da se torej kratkotalo rešijo te odgovornosti, se spro in zapro deželni zbor.

Hrvaško-slovenki narodnjaki pa potem pridigujejo, da je itak bolje, če ne dela deželni zbor, kakor pa da bi kradel narodne pravice. Tako piše njih glavno glasilo »Naša Slova«. Ampak ta izgovor je čisto navadno zavijanje, zakaj kdor ima le količjak političnega zmisla v možganih, vidi natančno, da ravno nacionalisti ropajo s svojimi spori ljudstvu njega pravice, zlasti zategadelj, ker mu vzemo deželni zakonodajni zastop. V tem se izraža vsa nespodobnost hrvaško-slovenskih in italijanskih nacionalistov in nič ni bolj želeli, kakor da ljudstvo kmalu pomeče s temi njega interesom naravnost škodljivimi ljudmi.

Ako nacionalistični gospodje nimajo toliko političnega zmisla, da ne morejo razumeti, kolika škoda je za istrsko ljudstvo nedelavnost deželnega zbora, tedaj naj kar odlože mandate. Ako nacionalistični gospodje ne umevajo, da se ljudstvo z dolgoletno nedelavnostjo deželnega zbora ropa ene svojih najvažnejših pravic, tedaj naj kar gredo v svoj politični pokoj. Pa naj prepuste to delo tistim, ki ga bodo opravljali v ljudsko korist.

Istrski socialisti imamo pred očmi interese vsega ljudstva. Vidimo, da živi istrsko ljudstvo brez kulturnih, gospodarskih in političnih pravic. Vidimo pomanjkanje cest, vidimo zanemarjene ceste; ni potrebne vode. Ni ljudskih in obrtnih šol, ki bi ustrezale današnjim modernim zahtevam časa. In ob vsej tej strašni zanemar-

jenosti, ob vsej tej mračni sliki dežele, ki v teh obupnih razmerah zares služi ime tužne Istre, si upajo nacionalistični gospodje obeh strank še nadalje uganjati svojo blazno politiko oškodovanja ljudskih koristi!

Nacionalistična gospoda, siti smo vaše nedelavnosti! Hrvaško in slovensko istrsko ljudstvo propada duševno in gospodarsko. Mi pa hočemo napredka, hočemo kulturnega, gospodarskega in političnega razvoja, a ne, da se nam kradejo vsled vaše brezvestnosti še tiste mrvice pravic, ki jih imamo! Socialno demokratična stranka v Istri je še mlada; ali ona edina je prava ljudska stranka, ki bo ustvarila vse predpogoje za gospodarski in kulturni napredek. In ona bo poskrbela, da se bodo temu ubogemu, v dušnem in telesnem pomanjkanju hirajočemu ljudstvu v Istri odprle oči in bo pomedlo so to nacionalistično gospodo, ki mu samo škoduje. Najuspešnejša pot do ljudske prebuje pa bo uvedba demokratične volilne pravice za deželni zbor in občine. Šele tedaj pride ljudstvo do svoje veljave in šele tedaj bo možno delati za splošen napredek na gospodarskem, političnem in kulturnem polju.

Trst.

— Dve umetniški razstavi v Trstu. Te dni imamo tu kar dve slovanski umetniški razstavi. V »Slov. čitalnici« je razstavil Velebiti Rendić, sin slavnega kiparja Ivana Rendića, nekoliko svojih prav lepih del; a na trgu Goldoni 6, kipar Zajc, Sl. in S. Santel in Vesely. Razstavili so čez 300 del. Vstopnina je v obeh razstavah sramotno nizka, 40, 30 in 20 vin. Človek bi mislil, da se bo v mestu, kakor je Trst, kjer se zavednost in narodni slovanski ponos tako visoko ceni, pač odzvalo nepričakovano veliko število obiskovalcev ter da se bodo kar vrstili drug za drugim. A ko sem danes obiskal razstavi, sem v svoje največje začudenje doznal, da je prvo obiskalo doslej 75 oseb in to v 10 dneh, a drugo 36 v 6 dneh; tako, da je od nad 60 tisoč Slovencev v Trstu in še nekoliko tisočev Hrvatov in Srbov obiskalo 111 ljudi razstavi. Razmišljal in razmišljal sem o vzrokih te zanikarnosti; šele stari prijatelj, ko sem mu potožil, me je prav ježno zavrnil: »Kako naj imajo trž. Slovani kaj čuta in okusa do prave umetnosti? Kar je prostega ljudstva, ga duhovščina pita s svojimi suhoparnimi pridigami, a kar je inteligentno srednjega stanu, ga je pa večna opereta v »Narodnem domu« spravilo popolnoma ob vsak okus; in kakor »Edinost« obljubljuje poldejo vedno le dalje naprej, dokler srečno prijadramo do pravega cirkusa! G—k.

— Veselica pri Sv. Križu. Na velikonočni ponedeljek je priredil naš ljudski oder veselico, kakršne ni videl Križ že dolgo. Udeležba velika. Prostorna dvorana in galerija gospoda Magonje je bila pač polna. Tržaški naš pevski zbor je bil na svojem pravem mestu. Vse pesmi so bile lepe, v pravem tempu in izborni so bile izvedene vse njane tako v zboru kakor v solospelih baritona sodr. Stojčića, ki je imel poleg vsega tudi izredno srečen dan. Za vse gre seveda prvo priznanje pevovodnji Günterju, ki se mu je posrečilo spraviti sicer ne preveč številen zbor do primerne višine. Vse pesmi je moral zbor ponoviti ob viharnih aplavzih navdušenega občinstva. Dramatični odsek je spravlil na oder dve stari enodejanki, ki ste prišle do veljave samo zaradi dobrega nastopa naših pridnih diletantov. Najprej moramo pohvaliti nastop gospe Požarjeve in sodružice F. in M. Regent, izrale so dobro. Dobri sovostniki so jim bili sodruzi Kristofić, Vrabec in Kočvar. Po končani veselici se je začel ples in se je naša mladina zabavala do ranega jutra. In vse se je tako lepo izvršilo proti volji našega dušnega pastirja, ki je ves teden pridigal proti tej lepi delavski prireditvi.

Vestnik organizacij.

Mladinska podružnica »Vzajemnosti« ima danes zvečer ob 8. odboru sejo. Vsi odborniki se vabijo, da se velevažne seje zanesljivo udeležijo.

Umetnost in književnost.

»Vijest« hrvaškega društva inženjerjev in arhitektov v Zagrebu ter društva inženjerjev in Ljubljani št. 4, imajo sledečo vsebino: Ing. Ivan Sbrizaj (Ljubljana): Ljubljansko barje in poplavi v notranjskih kraških dolinah. Prof. Franjo Šandor (Zagreb): Gradnja nove gradske plinarne u Zagrebu. Ing. Miroslav Kasal (Ljubljana): Kontinuirlični nosilci nekonstantnega prereza. Ing. Ivan Stošić (Gospić): Zajedničko djelovanje pravnik a i tehničara u javnoj upravi. † Ing. Rudolf Schweitzer. Osebn vijesti. Društvene vijesti. Književnost. Različno.

Delavsko gibanje.

—Strokovne organizacije na Štajerskem. Deželna zveza delavskih društev na Štajerskem in deželna komisija strokovnih organizacij na Štajerskem je izdala pravkar svoje poročilo za l. 1909, 1910 in 1911. Poročilo je uredil sodrug H. Muchitsch. Z zadovoljstvom povdarja poročilo, da naše organizacije v času krize niso oslabele in da so v boju s podjetniki dokazale svojo notranjo moč. Obenem pa opozarja poročilo na dejstvo, da se organizacije podjetnikov množe in krepe, ki so vse prepojene s sovraštvom do delavcev. Boji delavcev postajajo težavnejši, postajajo pa tudi vedno potrebnejši vsled nasprotovanja podjetnikov. Draginja sili delavstvo, da zahteva višje mezde in da uporablja še druga sredstva, ki zabranjujejo, da bi se življenje delavstva poslabšalo. Konzumna društva štejejo skoraj 18.000 članov, strokovne organizacije pa 25.000. Gotovo razvesele te številke vsakega delavca. Kažejo nam pa tudi kako veliko je število onih, ki so še nezavedni, mlachni. Strokovne organizacije podpirajo tudi krepko mladinske organizacije, v katerih se zbira naraščaj delavskih vrst. Člani mladinskih organizacij postanejo navadno najzavednejši in najdelavnnejši člani strokovnih organizacij. Ako hočemo imeti krepko delavsko stranko, moramo gledati, da naraščaj ne zaide v nasprotnikov

tabor, ali pa ostane mlačen. — Koliko agitatoričnega duha je v strokovnih organizacijah se vidi iz tega, da so imele te organizacije v zadnjih treh letih 7569 shodov, poleg tega pa še mnogo konferenc. Ustanovilo se je mnogo novih vplačilnic. Uradniki strokovnih organizacij se vestno trudijo za razvoj strokovnih društev. Poučno in izobraževalno delo se kar najlepše razcvita. Organizacije ne uspevajo le na zunaj, ampak rasto tudi v svojem notranjem razvoju. — Od 83 mezdnih gibanj se jih je končalo 45 z mirnim posredovanjem. Od 18 stavk, ki so se raztezale na celo stroko in 20 stavk, ki so bile v posameznih obratih, se jih je končalo uspešno 31. Pogodbe so se sklenile v 22 slučajih, pri ostalih se je končala stavka sporazumno. Od onih 45 mezdnih gibanj, ki so se končala mirno, je imelo 39 popoln, 5 pa le delen uspeh. Štajerske organizacije s ponosom lahko pokažejo na storjeno delo. Z novim pogumom pojdemo na delo za izboljšanje delavskega stanja!

— Stavka železniških sprevodnikov v Ameriki. Vzhodno od Chicage je petdeset železnice, pri katerih je uslužbenih 25.000 sprevodnikov. Od teh jih je 23.000 pooblastilo svoje voditelje razglasiti stavko, ako bi pogajanja ne prinesla izboljšanje mezd.

— Stanovanjska politika pariške občine. V Parizu so dosegli socialistični občinski odboriki velik uspeh. Soglasno je bil sprejet njih predlog, da se najame posojilo v višini dvesto milijonov frankov za zidanje cenениh stanovanj. Spretno in energično so socialistični odborniki pripravljali pot, da se sprejme njih predlog. Prav posebo se je odlikoval sodrug Brunet, ki je napravil načrt. Ze pred letom so stavili socialisti enak predlog, ali takrat so jim meščanske stranke očitalo, da je ta predlog navaden volilni manever. Prefekt šenskega okraja je menil, da predlog socialistov zahteva preveč in ga je hotel s polovičarskimi obljubami skrčiti. V zadnjih mesecih je pa narasla stanovanjska beda tako, da je zbudila celo meščanske stranke, egoizem hišnih posostnikov je postal od dne do dne nesramnejši. Vse to in pa strah pred volilci, je pripravil meščanske stranke do tega, da so pričeli umevati važnost socialističnega predloga. Najvažnejše mesto v predlogi se glasi: »Prefekt šenskega okraja naj izposluje pri vladji za občino dovoljenje za posojilo 200 milijonov frank., ki se bodo počenši z letom 1915, odplačevalo v 75 letih in ki se s premijami vred ne sme obrestovati više kakor s 3.8 %. To posojilo se porabi za zidanje cenениh stanovanj, ali p tudi za nakup in asanacijo že zidanih poslopij.« Žal, da so nazadnjaki dosegli dostavek, vsled katerega bo morala občina odstopiti 50 milijonov neki privatni družbi, ki tudi zida stanovanja z nizkimi cenami. V predlogi je tudi že določena stanarina za različno velika stanovanja. Stanovanja s štirimi prostori, z družine, ki imajo največ 2 otroka, znaša stanarina 400 frank. Ako pa ima družina več otrok, znaša stanarina za isto stanovanje 300 frankov. Stanovanje s tremi prostori se bo oddalo za 233 frankov, a dobe ga le družine z 2 otrokoma. Olajšave se bodo dovoljevale pri plačevanju stanarine takim družinam, ki imajo mnogo otrok, ali pa take družinske člane, ki so za delo nezmožni. V sklepu ni določeno, ali mora zidati občina sama, ali lahko odda zidanje. Zato še zdaj svare meščanski listi vladu, naj ne dopusti, da bi občina izkoriščala ta predlog za kakršnekoli »socialistične« eksperimente. Drugače pa še z zadovoljstvom poročajo o sklepu, ker pričakujejo denarni zavodi od posojila velike profite.

ZADNJE VESTI.

ABSOLUTIZEM NA HRVAŠKEM.

Komisar in delavstvo.

Zagreb, 14. aprila. Intervencija delavskih zastopnikov pri komisariju Cuvaju, o kateri smo zadnjič poročali, je rodila sad. Ze od Tomasiča obljubljena

naredba o stavkah

Je zdaj izšla in je bila včeraj objavljena v »Narodnih novinah«. Predvsem se bavi naredba s shodi, ki so organizacijam in delavstvu za pospeševanje gospodarskih in stanovskih interesov dovoljeni. Nadalje izvaja naredba, da se imajo difference med delavci in delodajalci smatrati za **privatne spore** in da se kazensko in policijsko postopanje tudi v slučaju stavke nima vpeljavati. Pravica do stavkanja je **izrecno priznana**. Naredba obljubljuje v spornih slučajih objektivno in pravično postopanje napram delavcem in delodajalcem.

Stavkarski tabori

se dovoljujejo in naredba celo želi, da bi ostali delavci zbrani, kar olajšava tudi »kontrolno« oblast in disciplino. Vendar pa mora biti tabor oddaljen od podjetja, v katerem je stavka. Oblasti imajo le na to paziti, da se ne krši zakon in ne kalj mir. V slučaju da se prosi za

posredovanje oblasti,

ima oblast nastopiti taktno, blagohotno in nepristransko napram obema strankama. Uradne osebe se imajo v vsakem slučaju smatrati za varuhe prava in zakona, zato da morejo stranke z zaupanjem zreti vanje.

Ta naredba je popolnoma pravilna in delavci ne zahtevajo v mezdnem gibanju nič več kakor to, kar je tukaj ukazano. Za tako uradno izjavo se je delavstvo na Hrvaškem že leta in leta bojevalo in sramota je dovolj velika, da ves čas, kar je bilo vsaj pretvezno ustavno življenje v deželi, ni bilo mogoče doseči take oficiale odredbe, dasi je bila delavstvu večkrat obljubljena, zlasti ob priliki zadnjega generalnega štrajka v Zagrebu.

Ali Cuvaj bi se s to naredbo rad dičil kakor sraka s tujim perjem. Uradne »Narodne novine« tolčejo na veliki boben in delajo s to naredbo velikansko reklamo za Cuvaja, češ da je to ena tistih odredb, ki bodo prepričala ljudstvo, da stremi komisarijat pošteno za tem, da privede deželo ob popolnem varovanju narodnih pravic na pot miru, napredka in političnega ozdravljenja. Temu uradnemu inseratu ne verjame nihče, najmanj pa organizirano delavstvo. Cuvaj je izdal naredbo, ker dobro ve, da ne more biti zanj nič bolj nevarno kakor

tak konflikt z delavstvom, ki bi prisilil organizacije, da bi šle v boj za koalicijsko pravico. Komisarijeva oblast je velika, ali tudi njegova moč ima meje. Tudi s to naredbo ne doseže Cuvaj, da bi zavedno delavstvo opustilo boj za politične pravice, ki jih potrebuje prav tako kakor gospodarske, in ki jih je absolutizem enostavno konfisciral. Sicer pa smo tudi radovedni, kako se bo naredba izvrševala. Od nepristranosti na papirju do nepristranosti v dejstvih je velik korak. Obljubovala se nam je nepristranost tudi doslej vedno. V dejanju pa je nismo opazovali še nikjer. Da bomo verjeli, je treba torej še dokazov.

Cenzura.

Zagreb, 14. aprila. Cuvaj razširja potom ogrskega korespondenčnega urada vesti, s katerimi bi rad oslabil poročilo o vandalskem postopanju preventivne cenzure. Kako brezumno postopa njegova policijska cenzura v resnici, dokazuje sledeči slučaj. Včeraj sta imela »Obzor« in »Agramer Tagblatt« poročilo o zadnji seji ogrskega državnega zbora. V teh poročilih je rečeno, da je poslanec Dezider Polonyi zahteval besedo, češ da želi govoriti. Čitatelju se zdi to smešno, ker se navadno zahteva beseda, kadar želi kdo govoriti, ne pa če želi molčati. Ali ta smešnost gre na račun naše cenzure. V poročilih je bilo izprva rečeno, da želi Polonyi govoriti »o Hrvaški«. Cenzura pa je izbrisala besedi »o Hrvaški«. Cuvaj se torej boji, da bi čitatelji izvedeli, da se v drugih krajih govori o Hrvaški.

Protj ogrski razstavi.

Belgrad, 14. aprila. Ogrska vlada je priredila v Belgradu razstavo ogrskega trgovskega muzeja, ki se ima otvoriti popoldne. Ta razstava se je pripravljala, ko so bile na Hrvaškem še normalne razmere. Na razstavi je zastopanih 250 ogrskih podjetij. Povabljeni so na otvoritve vsi uradni krogi in tudi kralj Petar se je imel udeležiti otvoritve. Proti temu namenu se je sprožila velika protestna akcija. Javnost zahteva, da ne stopijo uradni krogi v nobeno stiko s to razstavo in časopise protestirajo proti temu, da bi se kralj udeležil otvoritve. V trgovskem svetu se živahno agitira za bojkot razstave in ogrskega blaga sploh.

Hrvat v Budimpešti.

Zagreb, 15. aprila. Hrvaški poslanci v skupnem ogrsko-hrvaškem državnem zboru, ki pripadajo hrvaško-srbski koaliciji in takozvanemu osrednjemu klubu, se snidejo danes v Budimpešti na konferenco, da se domenijo o svojem postopanju z ozirom na dogodke na Hrvaškem.

KLERIKALNE HIJENE.

Hudodelci na begu.

Dunaj, 15. aprila. Ko so krščansko-socialni lopovi okolo glavnega avstrijskega katoliškega lista »Reichspost« spoznali, da jim priči energičnega nastopa zastopnika ponesrečenega sodr. Silbererja ne bo možno vzdržati hudodelske laži, češ da je sodrug Silberer pobegnil v Ameriko z večjo svoto denarja, so se začeli umikati na vsej črti. V sobotnem večernem listu ima »Reichspost« naslednji brzojav iz Novega Jorka: »Naročili smo bili prijatelju našega lista, zdravniku dr. Oskarju Kohleru, rojenemu Dunajčanu — ki je bil ob izpovedanih gospe Novakove na Dunaju in se je vrnil 26. marca v svoje stalno bivališče: Fourth Street država New York — naj poišče v Novem Jorku Franca Novaka. Sporazumeli smo se, da naj brzojavi dr. Kohler »da«, ako prizna Franc Novak sestane s Silbererjem, nasprotno pa »ne«, ako izpove bistveno drugače kakor je izpovedala njegova žena. V resnici je brzojavil dr. Kohler zadnji odgovor.«

ŽENSKA KANDIDATURA NA ČEŠKEM.

Praga, 14. aprila. Pri češko nemških pravnih pogajanjih je komisija sklenila ženskim davkoplačevalkam kakor doslej priznati aktivno volilno pravico, odreči pa jim pasivno. Da bi demonstrirale proti temu namenu, so ženske organizacije sklenile pri dopolnilni deželnozborni volitvi v Nimburku namesto umrlega poslanca dr. Škarde kandidirati znano pisateljico Kuněticko. Lokalni volilni odbori v Nimburku pa niso sprejeli te kandidature. Kakor je znano, so že pri zadnjih deželnozbornih volitvah socialisti v nekem praškem okraju nastopili z žensko kandidaturom. To je opravičeno, ker ima po sedanjem volilnem redu vsak pasivno volilno pravico, kdor ima aktivno. Če ostanejo uradne stranke pri tem, da odklonijo kandidaturom gospe Kunětické, hočejo ženske organizacije nastopiti brez obzira na stranke s to kandidaturom.

IZPOR PEKOV.

Budimpešta, 15. aprila. Danes so pekovski mojstri izpili vse pomočnike.

PAŠIĆ ZA TRIPELANTANTO.

Belgrad, 14. aprila. Vodja staroradikalne stranke Pašić je izdal svojim volilec naslovljen oklic, v katerem pravi o zunanji politiki: »Zunanja politika radikalne stranke je jasna in odločna. Radikalna stranka išče zvezo s tripelantanto, z Rusijo, Francijo in Anglijo, ki zastopajo načelo, da pripada Balkan balkanskim narodom. Politika zveze z Avstro-Ogrsko bi bila zgrešena. Tudi če bi se Avstro-Ogrska z mednarodnimi pogodbami zavezala, da ne vzame nobene pedit zemlje na Balkanu, bi vendar ne mogla prepo-

ditj vsakega dvoma o svoji obljudi, ker je pred kratkim razušila svoj podpis na taki pogodbi. Proti Avstro-Ogrski nimamo agresivne politike in je tudi ne moremo voditi, pripravljamo se le na obrambo, če bi nas kakšna država napadla, ali če bi se kakšna velesila poizkušala razširjati na Balkanu, ker bi smatrali tako razširjanje za nevarno politiko, ki gre za uničenjem samostalnega življenja balkanskih narodov.

SRBSKE VOLITVE.

Belgrad, 14. aprila. Danes so po deželi volitve za skupščino. Volilni boj je zelo oster. Končni rezultati še niso znani.

KAJ HOČE ČRNOGORSKI MIKLAJČ.

Carigrad, 15. aprila. Kakor je znano, je pred kratkim deset žrtev črnogorskega kralja in njegovih rabljev pobegnilo iz ječe Jušuvace, kjer so bili zaprti na podlagi zločinske krive sodbje. Črnogorski kralj je bil tako predrzen, da je poslal carigradskega poslanika Plamenca k turški vladi z zahtevom, da naj izroči vse begunce črnogorski vladi. Minister za zunanje zadeve je kratkoma odklonil to zahtevo, ker smatra Turčija omenjene ljudi za politične begunce in ker nima Turčija s Črnogoro sploh nobene pogodbe o izročanju zločincev.

VOLITVE NA TURŠKEM.

Mladoturki zmagojejo.

Carigrad, 14. aprila. Doslej je izvoljenih 75 poslancev, med temi 56 mladoturkov.

ITALIJANSKO - TURŠKA VOJNA.

Nova mirovna formula.

Berlin, 14. aprila. »Berliner Tageblatt« poroča iz Pariza: New York Herald poroča iz Carigrada, da so iznašli novo formulo za mirovna pogajanja. Besedo »aneksija« nadomestje z »vplivno sfero v Tripolisu«. Ker so turške volitve pri kraju, smatrajo položaj za ugodnejši. V Rimu so baje precej optimistični.

Pomoč Senusov.

Pariz, 14. aprila. Agence Havas poroča iz Kaire: V Džarabub je došel prvi transport, ki ga je namenil šejk Senusov turškim četam pred Bengazijem.

Zaupanje v Enver beja.

Berlin, 14. aprila. Turški poveljnik Enver bej je pisal v Berlin pismo, ki priča o veliki spretnosti Enver beja na gospodarskem polju in o zaupanju, ki ga imajo vanj Arabci. Vsled vojne je trgovina zastajala. Enver bej je ročno ustanovil nova tržišča in zagotovil Arabcem, da bo na njih dovolj denarja. Enver bej je nato sam narisal z rdečo in črno tinto bankovce in jih oskrbel s pečatom svejega prstana. Zaupanje Arabcev v Enver beja je toliko, da so brez obotavljanja zopet začeli trgovati z Enver bejevim denarjem.

BRISSON OBOLEL.

Pariz, 14. aprila. Predsednik francoske zbornice Brisson je nevarno obolel. Včeraj so bili pri njem trije zdravniki, ki so konstatirali težko črevesno bolezen. Brisson je že 76 let star, pa je njegovo stanje zelo vznemirljivo.

UPORNI FRANCOSKI MORNARJI.

Pariz, 14. aprila. V Brestu so se 12. t. m. uprli mornarji na oklopnici »Saint Louis«, ker so jim bili naložili častniki prenaporno delo. Mornarji kratkoma niso hoteli delati; častniki so bili prisiljeni ugoditi upornikom. O uporu so takoj obvestili mornariškega ministra Delcasséja, ki je odredil strogo preiskavo in kaznovanje.

POZNA ZIMA.

Snežni viharji.

Aussee, 14. aprila. Po vsem Salzkammergut in zgornjem štajerskem gorovju je nastopila mrzla zima. Snežni meteži in silni viharji povsem onemogočujejo bivanje na prostem. Ob Anizi razsajajo hudi viharji s snežnim metežem.

Smrt vsled snežnega meteža.

Danzig, 14. aprila. Vsled hudega snežnega meteža dva delavca nista opazila vlaka, ki je vozil proti postaji Preussisch Stargrad. Ko sta hotela prečkati tir, ju je vlak podrl in povozil do smrti.

Škoda na drevju.

Inomost, 14. aprila. Nenaadni mraz je povzročil po sadnih vrtovih hudo škodo, zlasti na južnem Tirolskem.

Zima na Ogrskem.

Šopronj, 14. aprila. Po hudem snežnem metežu je nastopil ponoči hud mraz, ki je napravil po Šopronju in mnogo drugih občinah komitatu veliko škodo. V dveh občinah je zgodnje sadje popolnoma uničeno, v Rusztu so vinogradi veliko trpeli.

Szatmar-Nemeti, 14. aprila. Tisa je poplavlila občini Tiszakorod in Tiszaczece. Promet je možen samo s čolni. Ob hudem mrazu naletava sneg.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in salaga založba Zarja.

Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Listnica upravnštva.

Maks Cermelj, Nabrežina: Vašo pošiljatev za tiskovni sklad v skupnem znesku 1 K 94 vin. smo objavili dne 10. t. m. na zadnji strani takole: Bizjak 40 vin., Kosmina 40 vin. in zbirka 1 K 14 vin. (tiskarski škrat je napravil 1 K 40 vin.) — Pozdrav!

Tiskovni sklad »Zarja«: Al. Lukežič nabral po shodu pri Sv. M. M. sp. 4 K 40 vin., Josip Gruđen, Praproti: Od zavednih sodrugov v prid svojega časnika 11 K 5 vin. — Lepa hvala!

Čevljarski pomočnik

se takoj sprejme na stalno šivanje, zbito in boljše delo pri Ivan-u Kos-u, čevljarskem mojstru v Zagorju ob Savi.

Proda se posestvo

v Zagorju ob Savi

obstoječe iz zidane hiše, hleva, z vrtom, travnikom in smrekovim borštom, blizu rudnika za izredno ceno 7200 kron. Natančnejša pojasnila daje Ivan Zore pri cilenci v Potoški vasi, Zagorje ob Savi.

Mihael Boltar

čevljar v Solkanu štev. 140.

se priporoča vsem cenjenim sodrugom za vsa v svojo stroko spadajoča dela.

Hiša se prodaja

v Jenkovi ulici štev. 16 (Stari

Vodmat) v Ljubljani.

Cirkus Colini Clairon

v Ljubljani, Latermannov drevored.

V ponedeljek, dne 15. in v torek, dne 16. aprila ob 8. uri zvečer predstave z novim, izbranim sporedom.

= V sredo, dne 17. aprila 2 veliki predstavi, in sicer: =

ob 4. uri popoldne (ob znižanih cenah) ob 8. uri zvečer družinska in otroška predstava druga glavna predstava.

Cene prostorom: Sedeži v loži K 3—, zaklopni sedeži s številkami K 2—, zaklopni sedeži brez številk K 160, I. vrsta sedežev K 120, II. in III. vrsta K 1—, IV. in V. vrsta 80 vin. Stojšče 50 vin. Otroci do 10 leta in vojaki od narednika navzdol plačajo na sedežih polovico. Stojšča 30 vin. — Ob nedeljah in praznikih polne cene.

Konzumno društvo za Ljubljano in okolico

registrovana zadruga z omejeno zavezo v Ljubljani je otvorilo v Spodnji Šiški, Celovška cesta št. 1

lastno pekarijo

v kateri se bo izdelovalo pecivo vseh vrst. Prodajalne lastnega kruha: Sp. Šiška, Kolodvorska cesta in Celovška cesta 1; na Glincah, Tržaška cesta; v Ljubljani: Sodna ulica 4, Krakovski nasip 10 in Bohoričeva ulica, na Jesenicah, na Savi, in v Tržiču na Gorenjskem.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 6 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.

Pirnat, Kolodvorska cesta.

Zupančič, Kolodvorska cesta.

Blaz, Dunajska cesta.

Sterkovič, Dunajska cesta.

Fuchs, Marije Terezije cesta.

Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.

Šubič, Miklošičeva cesta.

Šenk, Resljeva cesta.

Kanc, Sv. Petra cesta.

Treo, „

Kušar, „

Podboj, „

Bizjak, Bahoričeva ulica.

Remžgar, Zelena jama.

Svetek, Zaloška cesta.

Sešark, Šelenburgova ulica.

Suhadole Anton, Zelena jama 50.

Dolence, Prešernova ulica.

Pichler, Kongresni trg.

Ušeničnik, Zidovska ulica.

Kleinstejn, Jurčičev trg.

Wisiak, Gospodska ulica.

Stiene, Valvazorjev trg.

Košir, Hilšerjeva ulica.

Sušnik, Rimska cesta.

Klanšek, Tržaška cesta.

Elsner, Kopitarjeva ulica.

Blaznik, Stari trg.

Velkavrh, Sv. Jakoba trg.

Kustrin, Breg

Sever, Krakovski nasip.

Državni kolodvor.

Križaj in Kotnik, Šiška

Likar, Glinca.

Jezeršek, Zaloška cesta.

Delavska hranilnica in posojilnica v Ljubljani

(vpisana zadruga z omejenim jamstvom.)

Wolfova ulica št. 3, II. nadstropje.

Obrestuje hranilne vloge po 4½%. Sprejema vloge na tekoči račun. Posojuje na osebni kredit in zastave, vredn.

listine, hipoteke itd.

Uradije se vsak četrtek od 2. do 3. ure in vsako soboto od 6. do 7. ure popoldne; nujna pojasnila se daje pa tudi

ob vsakem drugem navadnem dnevnem času.